

УДК: 658.14

ДЕНИСЮК О. Г.

Житомирський державний технологічний університет

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СКЛАДОВОЇ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

В статті наведено наукові підходи до визначення ресурсного потенціалу підприємства як сукупності усіх ресурсів, що є джерелом розвитку господарюючого суб'єкта. Визначено характеристики потенціалу, які потрібно враховувати під час його формування, використання та оцінювання основних складових. Розкрито сутнісне наповнення фінансового потенціалу, притаманні йому ознаки, складові, які визначають особливості його формування. Виходячи з того, що формування фінансової складової потенціалу залежить від механізмів управління, у роботі наведено основоположні етапи даного процесу та напрями його покращення. Визначено необхідний інструментарій, що застосовується менеджерами для оптимального формування фінансового забезпечення на промисловому підприємстві. Охарактеризовано чинники зовнішнього оточення, які впливають на формування фінансової складової ресурсного потенціалу суб'єкта господарювання.

Ключові слова: ресурсний потенціал підприємств, формування потенціалу, фінансові ресурси, управління потенціалом, промислові підприємства.

DENYSIUK O.

Zhytomyr State Technological University

FORMATION OF A FINANCIAL COMPONENT OF A PROPERTY POTENTIAL OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

The work presents scientific approaches to determining the resource potential of an enterprise as a complex of all resources, which are the source of economic entity development. Formation of the potential of the industrial enterprise is not only a process of ordering and organizing the complex of resources, but ensuring their effective interaction. The characteristics of the potential which must be taken into account during its formation are determined. The use, evaluation of the main components and the importance of developing of a resource potential structure that will provide profitable activities are defined. Exploring the problematic aspects of the formation and effective use of the financial potential of the enterprise in the context of an integrated system of resource support, it is important to focus not so much on the current financial-property status, but on the prospect of its improvement with the formation of a corresponding strategy. The essential content of a financial potential, inherent features, components, which determine the peculiarities of its formation, are revealed. Financial stability of an enterprise is determined not only by the size of financial resources, but also by a rational approach to their use. Taking into account the fact that the formation of the financial component of the potential depends on the management mechanisms, the basic stages of this process and directions of its improvement are given in the work. The tasks, which must be solved at the enterprise during the formation of financial component of resource support, are revealed. The necessary tools which can be used by managers to optimally formulate financial support at an industrial enterprise are identified. The factors of the external environment that influence the formation of the financial component of the resource potential of the subject of economic activity are described. It is important to distinguish between the most influential factors of the internal environment and the introduction of new approaches to adaptation to the current economic conditions of the functioning of the industrial enterprise in a market with constantly increasing competition.

Key words: resource potential of enterprises, formation of a potential, financial resources, capacity management, industrial enterprises.

Постановка проблеми. За сучасних умов функціонування та стану економіки країни, промислові підприємства змушені удосконалювати підходи щодо забезпечення сталої фінансово-господарської діяльності, розвитку конкурентних переваг, адаптації до впливу чинників на мікро- та макроекономічному рівні. Щоб досягнути поставлених поточних та стратегічних цілей, господарюючим суб'єктам необхідно забезпечити процеси стабільного формування потенціалу та ефективного управління ресурсними можливостями на основі обраних концептуальних засад функціонування. Формування фінансового потенціалу промислових підприємств, на сьогодні є складним процесом, що вимагає прийняття та реалізації, з боку управлінського персоналу, низки заходів, обґрунтування їх результативності та забезпечення контролю за їх виконанням.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженням основоположних засад формування та використання ресурсного забезпечення господарюючих суб'єктів, аспектів розвитку фінансового потенціалу промислових підприємств займалося чимало як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, а саме: Б. Андрушків, І. Ансофф, О. Ареф'єва, І. Бузько, А. Вдовиченко, С. Ігнат'єва, Н. Краснокутська, О. Кузьмін, А. Костирко, Т. Кузенко, Г. Мінцберг, В. Нонік, М. Портер, О. Селезень, Н. Сорокіна, Н. Трусова, Н. Тесля, А. Полчанов, Й. Шумпетер, А. Спіфанов та ін. Зважаючи на те, що розвиток потенціалу промислових підприємств є основою забезпечення їх конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках, підвищення їх результативності господарювання, підґрунтям розвитку економіки країни, питання даної проблематики на сьогодні є досить актуальними та вимагають ґрунтовних досліджень із удосконаленням теоретико-методичних засад щодо управління потенціалом підприємства.

Мета статті. Основною метою даної статті є розкриття особливостей формування фінансового потенціалу вітчизняних промислових підприємств із урахуванням стану ринкової економіки та виділенням

напрямів ефективного використання можливостей підприємства для підвищення їх ресурсного забезпечення.

Виклад основного матеріалу. Серед науковців існує чимало визначень щодо трактування ресурсного потенціалу підприємства. Здебільшого він визначається як низка усіх ресурсів, якими господарюючий суб'єкт може вільно розпоряджатися та, які є досить диференційованими, виокремлюються за різними параметрами, складом та особливостями їх використання. Як зауважують автори С.Б. Алексєєв, Є.І. Жебокритський, в умовах кризи, що характеризується нестабільністю зовнішніх економічних факторів, одним з першочергових завдань керівництва стає формування та оцінювання поточних перспективних можливостей підприємства, тобто його потенціалу; збалансування можливостей підприємства з потенціалом зовнішнього середовища для досягнення стратегічних цілей та з метою виживання в умовах конкуренції в даний період часу та в перспективі. Визнання важливості розвитку підприємства, як умови його існування, дає змогу поставити питання про дослідження джерел розвитку. Таким джерелом можна ствердливо вважати ресурсний потенціал підприємства, що містить у собі перспективу майбутнього стану підприємства, який можливо досягти тільки за умов розвитку [1, с. 53].

Варто зазначити, що у першу чергу формування потенціалу промислового підприємства є не тільки процесом упорядкування та організації сукупності ресурсів, а забезпечення такого їх взаємовідношення (взаємодії), що надаватиме змогу розвивати господарюючому суб'єкту власну фінансово-господарську діяльність.

Зважаючи на активну взаємодію із чинниками зовнішнього оточення, формування та використання потенціалу промислових підприємств є доволі ускладненим процесом. Тому, детально розроблений методичний інструментарій проблемного аналізу як складових потенціалу підприємства, так і факторів, що обумовлюють їх розвиток, збалансованість та ефективність використання. При проблемному аналізі стану складових елементів, процесу формування та ефективності використання ресурсного потенціалу підприємств варто враховувати наступні характеристики: ресурсний потенціал підприємства є економічною системою, що складається з елементів, які взаємодіють та доповнюють один одного; потенціал підприємства не можна сформувати лише додаванням елементів, він є динамічною системою; під час формування ресурсного потенціалу підприємства діє закон синергії його елементів; усі елементи потенціалу об'єктивно пов'язані з функціонуванням підприємства [2, с. 196].

Відповідно до системного підходу для ефективного управління ресурсним потенціалом на підприємстві чітко розмежовують його головні структуроформуючі складові, виокремлюють взаємозв'язки між ними, прогнозують подальший розвиток тощо. Сформована структура системи надає змогу вчасно реагувати на зміни внутрішнього та зовнішнього оточення.

Ресурси характеризуються такими особливостями виробничих систем, як масштабність, характер діяльності та ступінь замкненості. Від цього залежить величина потенціалу, структура його ресурсів та її динамічність і рухливість. В основі визначення структури потенціалу підприємства перебувають основні складові його внутрішнього середовища: системна взаємодія між собою та з елементами зовнішнього середовища характеризує можливості для досягнення цілей підприємства. Оптимальна структура потенціалу повинна мати мінімальну кількість компонентів, однак повною мірою виконувати задані функції [3, с. 138].

Від фінансового потенціалу господарюючого суб'єкта, як складової частини ресурсного потенціалу, у першу чергу залежить забезпечення реалізації поставлених стратегічних цілей для покращення фінансово-господарської діяльності. Відповідно, фінансовий потенціал підприємства можна трактувати не тільки в розрізі певного обсягу фінансових ресурсів, а також важелів, організаційних механізмів, що використовуються з метою збільшення прибутковості діяльності, покращення параметрів ефективності, аспектів стратегічного розвитку.

Досліджуючи проблематичні аспекти формування та ефективного використання фінансового потенціалу підприємства в розрізі цілісної системи ресурсного забезпечення, важливо акцентувати увагу не скільки на поточному фінансово-майновому стані, як на перспективі його покращення. Управлінським персоналом повинна бути приділена увага формуванню дієвої ефективної стратегії із розробкою важелів коригування, активізації інноваційно-інвестиційних процесів, прорахунку рівня прибутковості та періоду окупності інвестованих фінансових ресурсів тощо. Від організаційних механізмів, що застосовуються у менеджменті підприємства залежить розвиток фінансового потенціалу.

Досліджуючи диференціацію наукових поглядів щодо трактування категорії фінансовий потенціал підприємства, більшість авторів визначають, що це є: можливості, які формуються на основі сукупності фінансових ресурсів; забезпечення досягнення тактичних і стратегічних цілей господарюючого суб'єкта.

Фінансовим можливостями господарюючого суб'єкта притаманна сукупність своєрідних ознак, таких як:

- відображення об'єктивно існуючих відносин різних економічних суб'єктів щодо формування, розподілу і використання фінансових ресурсів з огляду на існуючі для них фінансові можливості;
- постійний розвиток, тобто розширення власних меж в результаті урізноманітнення видів фінансових ресурсів та появи нових фінансових можливостей, зокрема під впливом інформаційних технологій [4, с. 8].

Підґрунтям формування фінансового потенціалу промислового підприємства, як складової ресурсного забезпечення, є виробничі, матеріальні та кадрові ресурси. Велике значення має удосконалення нормативно-правового забезпечення у даному напрямі розвитку формування та впровадження такого фінансового механізму, що здатний швидко реагувати на зовнішні умови функціонування, постійний вплив глобалізаційних процесів та зміни векторів розвитку вітчизняної економіки.

Формування фінансового потенціалу це насамперед процес, що забезпечує функціонування виробничої системи, створення умов пристосування до впливу зовнішніх та внутрішніх чинників, забезпечення рівноваги, відновлювальних процесів та покращення стану (розвитку) фінансово-господарської діяльності підприємства в цілому.

Для діяльності будь-якого промислового підприємства важливим є наявність відповідної величини фінансової складової з метою забезпечення господарських процесів. Фінансова стійкість підприємства визначається не тільки величиною фінансових ресурсів, а й раціональним підходом до їх використання. В розрізі ресурсного потенціалу фінансова складова формується за рахунок власних та позикових коштів.

Фінансова складова потенціалу залежить від прийнятих на підприємстві підходів до його управління та основних його етапів. До цих етапів можна віднести аналіз фінансового потенціалу, вироблення управлінських рішень та їх реалізація, порівняння планових та фактичних результатів. Метою управління фінансовим потенціалом є збереження фінансової стійкості, рівноваги та ліквідності, оптимізація грошових потоків, підвищення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання. Управління фінансовим потенціалом підприємства передбачає планування, організацію, контроль забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами для ведення виробничо-господарської діяльності з урахуванням обраних стратегічних орієнтирів.

Варто виділити основні напрями, що забезпечуватимуть ефективне управління фінансовими можливостями промислового підприємства, серед них:

- раціональність розподілення фінансових ресурсів, а також рівень ефективності фінансової системи суб'єкта господарювання;
- досягнення компромісу між вимогами прибутковості, надійності та ліквідності капіталу;
- конкуренція, оскільки через неї підприємства йдуть на ризик нововведень для утворення своєї позиції на ринку;
- фінансова стійкість є найважливішим компонентом загального сталого розвитку підприємства [5].

З метою результативного формування та оптимального використання потенціалу на підприємстві повинна бути сформована система оцінювання його складових, ефективно підібрані методи проведення оцінювання, за допомогою яких управлінським персоналом приймаються рішення, ціленаправлені на покращення господарювання промислового підприємства.

Формування фінансових ресурсів повинне бути спрямоване на вирішення наступних завдань: забезпечення наявності фінансових ресурсів в розмірах достатніх для фінансування поточної діяльності та її відтворення як мінімум на простому рівні; генерування грошових потоків збалансованих за обсягом та синхронізованих у часі для забезпечення відсутності дефіциту фінансових ресурсів; формування оптимальної структури капіталу підприємства шляхом забезпечення доцільного співвідношення між власними і позиковими коштами для досягнення встановлених цілей розвитку та нормативних параметрів фінансової стійкості; забезпеченості високої інвестиційної привабливості підприємства для зовнішніх зацікавлених осіб та підвищення інвестиційної здатності за рахунок внутрішніх джерел (прибуток, амортизаційні відрахування тощо). З метою оптимального формування фінансового забезпечення на промисловому підприємстві менеджерами застосовується необхідний інструментарій щодо управління активами (необоротними і оборотними), управління капіталом, управління грошовими потоками, управління інвестиціями, управління ризиками тощо. Важливу роль у формуванні фінансових ресурсів відіграє налагодження співпраці із відповідними фінансовими інституціями (банками, страховими та інвестиційними компаніями, структурами фондового ринку). Однак, в сучасних умовах отримання фінансових ресурсів із даних джерел характеризується високою вартістю залучення, складністю та тривалістю процедури, слабким розвитком фондового ринку, високими ризиками [6, с. 136].

Формування фінансової складової ресурсного потенціалу промислового підприємства залежить від ряду чинників зовнішнього оточення, зокрема таких, як соціально-політичні, економічні, ринкові, науково-технічні, демографічні, регіональні та культурно-освітні.

Перетворення ресурсного потенціалу на підприємстві відбувається лише за умови наявності елементів, що забезпечують виробничий процес. Без відповідної фінансової складової унеможливується виробництво продукції та забезпечення подальшого розвитку ресурсних можливостей підприємства. Саме тому, складові елементи економічного потенціалу вітчизняних промислових підприємств мають бути обґрунтованими та упорядкованими у тому обсязі, який необхідний для забезпечення процесів виробництва продукції та виконання поточних й стратегічних цілей господарюючого суб'єкта. Як сукупність фінансових ресурсів, ефективне формування та використання фінансового потенціалу промислового підприємства можливе лише за умови створення дієвих управлінських механізмів відповідними фахівцями підприємства.

Висновки. Фінансовий потенціал як складова потенціалу підприємства відіграє чи не найбільшу роль у забезпеченні процесів розвитку, тому саме даному елементу необхідно приділити увагу в подальших

дослідженнях, виходячи із змінності факторів функціонування підприємств та рівня впливу, окремих з них, на фінансово-господарську діяльність господарюючого суб'єкта. Формуванню фінансової складової ресурсного потенціалу промислових підприємств з боку управлінського персоналу повинна приділятися постійна увага, адже це не одноразовий процес із досягнення сформованої мети, а навпаки – постійна діяльність спрямована на пошук та застосування важелів покращення фінансово-господарської діяльності підприємства. Для вдосконалення процесу формування фінансового потенціалу важливим є виокремлення найбільш впливових факторів внутрішнього середовища та впровадження новітніх підходів щодо адаптації до сучасних економічних умов функціонування підприємства на ринку із постійно зростаючою конкуренцією. Реалізація на підприємстві затверджених організаційних змін дозволить, після деталізованого аналізу показників фінансово-господарської діяльності, сформувати напрями розвитку ресурсного потенціалу промислового підприємства, які перебуватимуть у складі загальної стратегії господарюючого суб'єкта.

Література

1. Алексеев С. Б. Визначення поняття «ресурсний потенціал підприємства» / С. Б. Алексеев, Є. І. Жебокритський // Держава та регіони. Сер.: Економіка та підприємництво. – 2014. – № 2. – С. 53–56.
2. Міценко Н. Г. Потенціал підприємства як базис його сталого розвитку / Н. Г. Міценко, Н. О. Жовтовський // Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. – 2014. – Вип. 46. – С. 195–198.
3. Богацька Н. М. Сучасний підхід до оцінки сутності ресурсного потенціалу підприємства / Н.М. Богацька, В.В. Хачатрян // Науковий вісник Мукачівського державного університету. – 2016. – Вип. 3. – С. 134–139.
4. Нонік В. В. Фінансовий потенціал як економічна категорія / В. В. Нонік, А. Ю. Полчанов // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 17. – С. 5–9.
5. Кузенко Т. Б. Методичні підходи до управління фінансовим потенціалом підприємства / Т. Б. Кузенко, Н. В. Сабліна // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 4. – С. 123–130.
6. Рябенко В. В. Формування ресурсного потенціалу підприємств харчової промисловості / В. В. Рябенко // Продовольчі ресурси. Серія : Економічні науки. – 2015. – № 4. – С. 132–137.

References

1. Aljeksjejev S. B. Vyznachennja ponjattja «resursnyj potencial pidpryjemstva» / S. B. Aljeksjejev, Je. I. Zhebokrytskij // Derzhava ta rehiony. Ser. : Ekonomika ta pidpryjemnyctvo. – 2014. – 2. – S. 53-56.
2. Micenko N. Gh. Potencial pidpryjemstva jak bazys jogho stalogho rozvytku / N. Gh. Micenko, N. O. Zhovtovskij // Visnyk Ljvivskoji komercijnoji akademiji. Serija ekonomichna. – 2014. – Vyp. 46. – S. 195-198.
3. Boghacjka N. M. Suchasnyj pidkhid do ocinky sutnosti resursnogho potencialu pidpryjemstva / N.M. Boghacjka, V.V. Khachatryan // Naukovyj visnyk Mukachivskogho derzhavnogho universytetu. – 2016. – Vyp. 3. – S. 134-139.
4. Nonik V. V. Finansovyj potencial jak ekonomichna kateghorija / V. V. Nonik, A. Ju. Polchanov // Investyciji: praktyka ta dosvid. – 2017. – 17. – S. 5-9.
5. Kuzenko T. B. Metodychni pidkhody do upravlinnja finansovym potencialom pidpryjemstva / T. B. Kuzenko, N. V. Sablina // Aktualjni problemy ekonomiky. – 2015. – 4. – S. 123-130.
6. Rjabenko V. V. Formuvannja resursnogho potencialu pidpryjemstv kharchovoi promyslovosti / V. V. Rjabenko // Prodovoljchi resursy. Serija : Ekonomichni nauky. – 2015. – 4. – S. 132-137.

Рецензія/Peer review : 02.11.2017

Надрукована/Printed : 27.12.2017

Рецензент: д. е. н., проф. Войнаренко М. П.